

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

หน้าที่พลเมือง ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง อาจารย์อาคม สมพามา
ผู้ตรวจ ๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรรณ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤพร รุจิเวช
๓. อาจารย์เครือรัตน์ เรืองแก้ว
บรรณาธิการ อาจารย์ทองสุข รวยสูงเนิน

สงวนลิขสิทธิ์
สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๕๙

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๓-๑๘๐๕
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

website :
www.iadth.com

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จัดทำตามจุดเน้นและขอบข่ายของรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาค่านิยม ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนการสอนที่ครูจะได้นำไปพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ ดังนี้

จุดเน้นที่ ๑ ความเป็นไทย

จุดเน้นที่ ๒ รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

จุดเน้นที่ ๓ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จุดเน้นที่ ๔ ความปรองดอง สมานฉันท์

จุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง เล่มนี้ จะช่วยพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการคิด มีคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสันติ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ส๑๒๒... หน้าที่พลเมือง ๒

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย ในเรื่องการพูดด้วยถ้อยคำไพเราะและการมีกิริยาสุภาพอ่อนน้อม แสดงออกถึงความกตัญญูทักท้วงที่ต่อบุคคลในโรงเรียน เห็นประโยชน์ของการแต่งกายด้วยผ้าไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทในเรื่องความขยันและความอดทน หลักการทรงงาน ในเรื่องการพึ่งตนเองและรู้รัก สามัคคี และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน ในเรื่องการแต่งกาย การเข้าแถว การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน ในเรื่องการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี หน้าที่และความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น ในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา เพศ สุขภาพ ความพิการ ความสามารถ ถิ่นกำเนิด ฯลฯ ยกตัวอย่างความขัดแย้งในโรงเรียน ในกรณีหน้าที่และความรับผิดชอบและการใช้ของส่วนรวม และเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควุมใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย
๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทวดที่ต่อบุคคลในโรงเรียน
๓. เห็นประโยชน์ของการแต่งกายด้วยผ้าไทย
๔. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน
๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน
๘. ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น
๙. ยกตัวอย่างความขัดแย้งในโรงเรียนและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	งามมารยาท งามน้ำใจ	หน้า
	ตอน มารยาทดี มีน้ำใจ	๘
	ผังสรุปสาระสำคัญ	๑๙
	คำถามชวนคิด	๒๐
	กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม	๒๐
	กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ	๒๑
	จุดประกายโครงการ	๒๑
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	เอกลักษณ์ความเป็นไทย	๒๒
	ตอน ความเป็นไทย เอกลักษณ์ล้ำค่า	๒๓
	ผังสรุปสาระสำคัญ	๓๓
	คำถามชวนคิด	๓๔
	กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม	๓๔
	กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ	๓๕
	จุดประกายโครงการ	๓๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	พึ่งพาตน อุดหนุน พอเพียง	๓๖
	ตอน พอเพียง เลี้ยงตนได้	๓๗
	ผังสรุปสาระสำคัญ	๔๓
	คำถามชวนคิด	๔๔
	กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม	๔๔
	กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ	๔๕
	จุดประกายโครงการ	๔๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ รู้หน้าที่ รู้รับผิดชอบ		หน้า
		๔๖

ตอน รู้หน้าที่ มีจรรยา รักษาวินัย	๔๗
ผังสรุปสาระสำคัญ	๕๑
คำถามชวนคิด	๕๒
กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม	๕๒
กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ	๕๓
จุดประกายโครงการ	๕๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ความแตกต่างที่ไม่แตกต่าง		๕๕
--	--	----

ตอน มิตรภาพไม่มีความแตกต่าง	๕๕
ผังสรุปสาระสำคัญ	๖๑
คำถามชวนคิด	๖๒
กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม	๖๒
กิจกรรมสร้างสรรค์สู่จิตสาธารณะ	๖๓
จุดประกายโครงการ	๖๓

บรรณานุกรม		๖๔
------------	--	----

หน่วยการเรียนรู้ที่

งามมารยาท งามน้ำใจ

ผลการเรียนรู้

- ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย (ข้อ ๑)
- แสดงออกถึงความกตัญญูทวนที่ต่อบุคคลในโรงเรียน (ข้อ ๒)
- ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง (ข้อ ๑๐)

ผังสาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ

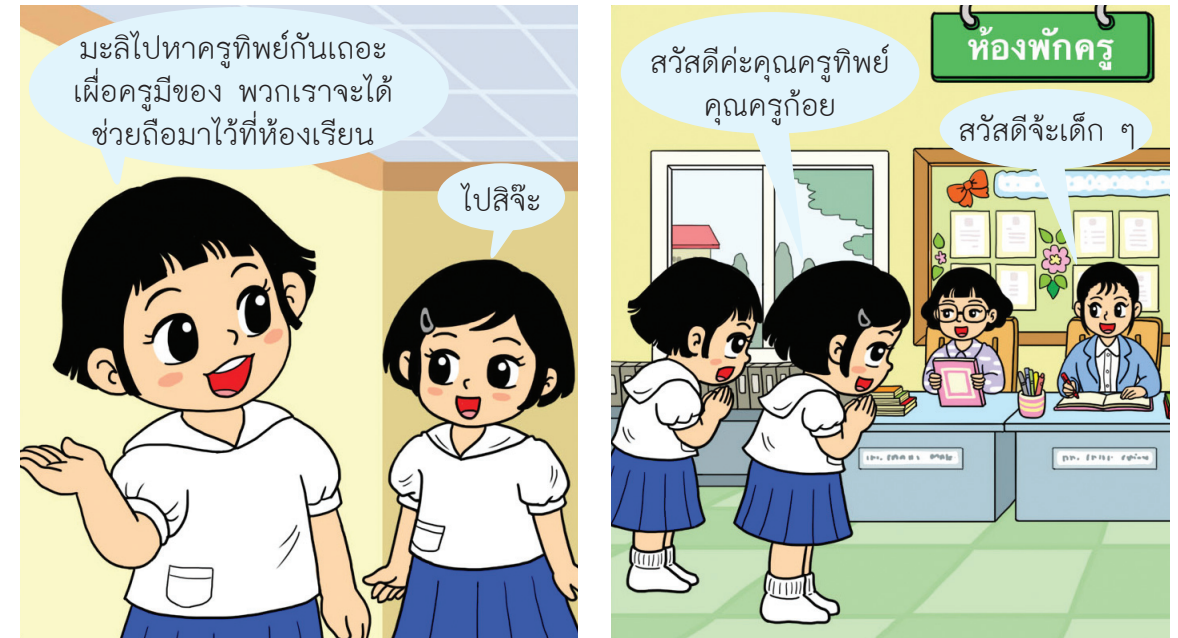
มารยาทไทย เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทย นักเรียนควรเรียนรู้มารยาทต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น การพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ มีกิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนน้อม และมีความกตัญญูทวนที่ต่อบุคคลในโรงเรียน เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีแก่ตนเอง

ตอน มารยาทดี มีน้ำใจ

วันนี้เปิดเรียนวันแรก อิม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ มาโรงเรียนแต่เช้า และกำลังช่วยเพื่อน ๆ ทำความสะอาดห้องเรียน

เมื่อทำความสะอาดห้องเรียนเสร็จแล้ว อิมชวนมะลิไปหาครูทิพย์ที่ห้องพักครู เพื่อจะได้ช่วยคุณครูถือของมาไว้ที่ห้องก่อนจะเข้าเรียนในช่วงโมงแรก

อิมและมะลียกมือไหว้ครูทั้งสองคนที่นั่งอยู่ในห้อง ด้วยกิริยาที่เคารพนอบน้อม พร้อมขออนุญาตเข้าไปในห้อง ครูทิพย์ยิ้มพร้อมทักทายเด็กทั้งสองคน

ครูก็มองเห็นกิจกรรมที่เรียบร้อย พุดจาไฟเราะ สุภาพ และการมีสัมมาคารวะของอิมและมะลิจึงเอ่ยชมกับครูทิพย์ ครูทิพย์ยิ้มและรู้สึกภูมิใจในตัวลูกศิษย์

ในห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒/๒ เด็ก ๆ พุดคุยกันเสียงดัง บ้างก็ตะโกนกันไปมาโดยใช้คำไม่สุภาพ เมฆหัวหน้าห้องเรียนเห็น ครูทิพย์เดินเข้ามา จึงบอกให้เพื่อน ๆ แสดงความเคารพ ทุกคนต่างหยุด กิจกรรมที่ทำอยู่ ยืนขึ้นและยกมือไหว้ครูทิพย์อย่างพร้อมเพรียงกัน

ครูทิพย์เขียนเนื้อเพลง สวัสดีเธอจำ ลงบนกระดาน แล้วให้นักเรียน
ร่วมกันร้องเพลง และแสดงท่าทางประกอบ โดยให้นักเรียนจับคู่และ
หันหน้าเข้าหากัน จังหวะที่ ๑ ก่อนร้องเพลงให้ยืม จังหวะที่ ๒ ขณะ
ร้องเพลงให้ยกมือไหว้ทักทายกัน จังหวะที่ ๓ กล่าวคำว่า สวัสดี

ครูทิพย์บอกนักเรียนว่า ก่อนที่จะเดินเข้ามาในห้องเรียน
ได้ยืมนักเรียนพูดตะโกนกันเสียงดัง และได้ยืมนักเรียนบางคน
พูดกับเพื่อนโดยใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ เด็กทุกคนนั่งก้มหน้ารู้สึกผิด

ครูทิพย์ชมเชยเด็ก ๆ ที่ร่วมกันตอบคำถามและทำกิจกรรมในห้องเรียน ก่อนจบชั่วโมงเรียนครูทิพย์ได้เน้นย้ำว่า การพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพ และการมีกิจกรรมรยาที่สุภาพอ่อนน้อม เป็นสิ่งที่นักเรียนควรปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

ในระหว่างพักกลางวัน อิม มะลิ จอม และเมฆกำลังอ่านหนังสือที่ใต้ต้นไม้ ขณะนั้นมีผู้ปกครองนักเรียนคนหนึ่งเดินเข้ามาทักทายและบอกว่า ต้องการมาพบครูทิพย์ เด็ก ๆ ทั้งสี่คนจึงยกมือไหว้สวัสดิ์ อิมอาสาพาผู้ปกครองไปพบครูทิพย์

อิมเข้าไปเรียนให้ครูทิพย์ทราบว่า มีผู้ปกครองนักเรียนมาขอพบ
ครูทิพย์ให้อิมเชิญผู้ปกครองมาพบ ผู้ปกครองชอบใจอิมที่มีน้ำใจ
อิมค่อย ๆ เดินก้มตัวออกไป

ลุงศักดิ์ภารโรงของโรงเรียนกำลังนำถังขยะใส่รถเข็นเพื่อนำไป
คัดแยกก่อนนำไปทิ้ง ขณะที่กำลังยกถังขยะอยู่นั้น ลุงศักดิ์เกิดสะดุด
ล้มลง ถังขยะตกพื้นทำให้มีขยะหล่นเกลื่อนไปตามพื้น มะลิ จอม และ
เมฆที่นั่งอยู่บริเวณนั้นเห็นเหตุการณ์จึงเข้าไปช่วยพยุงลุงศักดิ์
และช่วยเก็บขยะใส่ลงถังให้เรียบร้อย

ผู้อำนวยการโรงเรียนเดินผ่านมาเห็นเหตุการณ์ จึงชื่นชมความ
มีน้ำใจของเด็ก ๆ

การที่พวกเราช่วยลูกดี เพราะ
ลูกดีช่วยดูแลรักษาความสะอาด
ของโรงเรียน ทำให้โรงเรียนของเรา
สะอาด น่าอยู่ มีบรรยากาศที่ดีค่ะ

พวกเธอคิดได้แบบนี้แสดงว่า
พวกเธอเป็นเด็กที่มีความ
กตัญญูกตเวที รู้จักตอบแทน
บุญคุณของผู้อื่น

ครูทิพย์สอนว่า ทุกคนในโรงเรียน
มีบุญคุณต่อเรา เราจึงควร
ตอบแทนบุญคุณเมื่อมีโอกาสครับ

เยี่ยมมาก การที่พวกเธอเชื่อฟังคำสั่งสอน
ของครูก็แสดงให้เห็นว่า พวกเธอ
เป็นเด็กที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อครู
เช่นเดียวกัน ขอขอให้พวกเธอ
รักษาความดีนี้ไว้ตลอดไปนะ

ตอนเย็นหลังเลิกเรียนในห้องประชุมครู ผู้อำนวยการได้กล่าว
ชมเชยครูว่า ทำหน้าที่ของตนได้ดีมาก สั่งสอนและอบรมนักเรียนให้เป็น
คนดี มีมารยาท มีความกตัญญูกตเวที ครูคือผู้มีบทบาทสำคัญ
ในการปลูกฝังให้เด็กมีมารยาทที่ดีงามในสังคม และขอบใจครูทิพย์
ที่อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ได้เป็นอย่างดี ครูทิพย์ยิ้มอย่างมีความสุขและ
รู้สึกภาคภูมิใจในตัวลูกศิษย์ทุกคน

ผังสรุปสาระสำคัญ

การปฏิบัติตนเป็นผู้ที่มีมารยาทไทย

การอยู่ในสังคมต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน การพูด
คือการสื่อสารกับผู้อื่น เมื่อพบกันให้กล่าวคำทักทายด้วยคำว่า สวัสดี
กล่าวขอพบหรือขอบคุณเมื่อได้รับของจากผู้อื่น กล่าวคำขอโทษเมื่อ
กระทำผิด ผู้พูดควรพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน มีหางเสียง แสดง
ความจริงใจ พูดชัดถ้อยชัดคำ น้ำเสียงดังชัดเจน ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดโกหก
หรือพูดส่อเสียด ย่อมทำให้ผู้ที่สื่อสารด้วยมีความยินดีที่จะรับข้อมูล
อย่างมีความสุข การมีกิริยาที่สุภาพอ่อนน้อม โดยแสดงออกทางกาย
อย่างเรียบร้อย อ่อนโยน มีสัมมาคารวะ และแสดงความเคารพด้วยการไหว้
ถือเป็นมารยาทไทยที่ดีงาม ผู้ที่มีวาจาไพเราะอ่อนหวาน มีกิริยาสุภาพ
อ่อนน้อมจะเป็นผู้มีเสน่ห์และย่อมเป็นที่รักของผู้พบเห็น

งามมารยาท งามน้ำใจ

ความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคลในโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับเรียนหนังสือ ในโรงเรียนมีผู้อำนวยการ-
โรงเรียน ครูเจ้าหน้าที่ นักการภารโรง แม่ค้า/พ่อค้าที่ขายของในโรงเรียนเพื่อน
หรือบุคคลอื่น ๆ ในขณะที่อยู่ที่โรงเรียน บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่ให้ความ
ช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน หรืออำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียน ดังนั้น
นักเรียนควรมีความกตัญญูกตเวที โดยสำนึกในบุญคุณของบุคคลเหล่านั้น
ด้วยการแสดงความเคารพ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของ
โรงเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอน คำแนะนำ และช่วยเหลือกิจการงานต่าง ๆ ของ
โรงเรียนด้วยความเต็มใจ จะทำให้นักเรียนอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข

คำถามชวนคิด

๑. เมื่ออยู่โรงเรียน นักเรียนควรปฏิบัติต่อครูอย่างไร
๒. หากนักเรียนต้องเดินผ่านครูหรือผู้อำนวยการโรงเรียนที่นั่งอยู่ในห้อง นักเรียนควรทำอย่างไร
๓. หากมีผู้ใหญ่หรือมีผู้ปกครองนักเรียนต้องการพบครูในโรงเรียน นักเรียนควรช่วยเหลืออย่างไร
๔. นักเรียนจะแสดงความกตัญญูต่อครูได้อย่างไรบ้าง
๕. การมีกิริยามารยาทที่เรียบร้อยมีประโยชน์อย่างไร

กิจกรรมส่งเสริมค่านิยม

๑. ให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลง “สวัสดีเธอจ๋า” และทำท่าทางประกอบเพลง ในขณะที่เดียวกันครูสังเกตพฤติกรรม
๒. ให้นักเรียนยกตัวอย่างมารยาทในการพูด โดยครูนำคำตอบของนักเรียน มาเขียนเป็นแผนภาพความคิดบนกระดาน ดังตัวอย่าง

๓. ให้นักเรียนวาดภาพเกี่ยวกับการแสดงความกตัญญูทเวที่ต่อบุคคลในโรงเรียน และระบายสีให้สวยงาม จากนั้นออกมานำเสนอหน้าห้องเรียน

กิจกรรมสร้างสรรค์ผู้จิตสาธารณะ

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจกรรม “น้ำใจงาม” โดยแต่ละกลุ่มเลือกปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลืองานในโรงเรียน แล้วจดบันทึกลงในสมุด

จุดประกายโครงการ

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำโครงการเรื่อง ความกตัญญูทเวที่ต่อบุคคลในโรงเรียน โดยวางแผนจัดกิจกรรมที่ทำประโยชน์ให้แก่บุคคลในโรงเรียน และลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้